

บทที่ 4

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและรูปร่างลักษณะของม้าในวรรณคดีไทย
2. เพื่อศึกษาบทบาทพิเศษของม้าในวรรณคดีไทย
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของม้าในวรรณคดีไทยที่มีต่อวรรณกรรม และวิถีชีวิต

ในสังคมไทย

ความสำคัญและประโยชน์ของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาและรูปร่างลักษณะของม้าในวรรณคดีไทย
2. ทำให้ทราบถึงบทบาทพิเศษของม้าในวรรณคดีไทย
3. ทำให้ทราบถึงอิทธิพลของม้าในวรรณคดีไทยที่มีต่อวรรณกรรม และวิถีชีวิตในสังคมไทย
4. เป็นแนวทางในการศึกษาวรรณคดีไทยในแง่อื่น ๆ ต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ม้าในวรรณคดีที่จะนำมาศึกษาค้นคว้าในงานวิจัยนี้ จะคัดเลือกเฉพาะม้าที่ปรากฏชื่อและมีบทบาทสำคัญในวรรณคดีไทย ได้แก่

1. ม้าสีหมอก จากเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน
2. ม้านิลมังกร จากเรื่องพระอภัยมณี
3. ม้าเหล็กเหาว จากเรื่องสามก๊ก
4. ม้ามณีจาก จากเรื่องสุธนคำฉันท์

5. ม้ากัณฑ์ฐกะ จากเรื่องพระปฐมสมโพธิกถา
6. ม้านิลพาทู ม้าอนันตสิงหาสน์ จากเรื่องรามเกียรติ์

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์และเสนอผลการศึกษามาในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยมีขั้นตอนในการศึกษาดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล
 - 1.1 ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับม้า ตลอดจนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อประมวลความรู้ ความคิด อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้
 - 1.2 ศึกษาวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับม้าอย่างละเอียด เพื่อเก็บข้อมูลในการวิเคราะห์ต่อไป
2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่รวบรวมได้ในขั้นที่ 1 มาวิเคราะห์ตามหัวข้อในวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า
3. ขั้นสรุปและอภิปรายผล

เสนอรายงานผลการศึกษารูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ดังนี้คือ

 - 3.1 นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาสรุป
 - 3.2 นำผลที่สรุปได้มาอภิปรายผล แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง "บทบาทพิเศษของม้าในวรรณคดีไทย" นี้ ศึกษาจากม้าในวรรณคดีไทยรวม 7 ตัว ได้แก่ ม้าสีหมอก ม้านิลมังกร ม้าเช็กเฮอร์ ม้ามณีกาก ม้ากัณฐกะ ม้านิลพาหุ และม้าอนันตสิงหาสน์ การศึกษาค้นคว้านี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาประวัติความเป็นมา รูปร่างลักษณะ และอิทธิพลของม้าในวรรณคดีไทยควบคู่ไปกับการศึกษาบทบาทพิเศษของม้าในวรรณคดีไทยด้วย ผลการศึกษปรากฏดังนี้

1. ประวัติความเป็นมา

ม้าในวรรณคดีไทยที่นำมาศึกษานั้น พบว่ามี 2 จำพวก คือ

1.1 ม้าที่สร้างขึ้นจากจินตนาการ

1.2 ม้าที่มีลักษณะสมจริง

1.1 ม้าที่สร้างขึ้นจากจินตนาการ หมายถึง ม้าที่กวีสร้างสรรค์ขึ้นในมโนภาพ โดยอาศัยความรู้ จินตนาการ และอารมณ์สะเทือนใจของกวีเอง ได้แก่ ม้านิลมังกร ม้ามณีกาก ม้านิลพาหุ และม้าอนันตสิงหาสน์ ม้าเหล่านี้มีรูปร่างและคุณสมบัติพิเศษแตกต่างจากม้าทั่ว ๆ ไป ดังนี้

1.1.1 ด้านรูปร่าง มักจะแปลกพิสดาร กล่าวคือ ม้านิลมังกร มีเกล็ดเป็นนิล ล้มเป็นปาน หัวเป็นมังกร หางเหมือนหางนาค มีความสวยงามเป็นพิเศษ กล่าวคือ ม้ามณีกาก มีดวงตางามดังกุดหลี่ทำด้วยแก้วมณี ม้านิลพาหุ มีปากแดงดังสีโกเมน

1.1.2 ด้านคุณสมบัติ มักจะมีคุณสมบัติพิเศษไปจากม้าทั่ว ๆ ไป กล่าวคือ สามารถเหาะได้ สามารถดำดิ่งได้ สามารถใช้อวัยวะของร่างกายเป็นอาวุธช่วยเจ้าของรบกับฝ่ายศัตรูได้ สามารถหยั่งรู้เหตุการณ์ด้วยการรำลึกได้ เป็นม้าแสนรู้ กล่าวคือ สามารถฟัง พูด และแสดงความรู้สึกนึกคิดได้ และมีความจงรักภักดีต่อเจ้าของ

1.2 ม้าที่มีลักษณะสมจริง หมายถึง ม้าที่กวีสร้างสรรค์ขึ้นโดยอาศัยความรู้ ประสบการณ์ และหรือการเทียบเคียงกับม้าที่มีอยู่จริงหรือมีอยู่ในตำนาน

ทำให้มีลักษณะคล้ายม้าจริง แต่สามารถแสดงบทบาทพิเศษบางอย่างได้ ได้แก่
 ม้าสีหมอก ม้าเช็กเกอร์ และม้ากัณฐกะ ม้าเหล่านี้มีรูปร่างและคุณสมบัติแตกต่าง
 จากม้าทั่ว ๆ ไปเล็กน้อย ดังนี้

1.2.1 ด้านรูปร่าง มักจะเป็นม้าที่มีรูปร่างสูงใหญ่ ท่วงท่าดี
 และสวยงามกว่าม้าทั่ว ๆ ไป ได้แก่ ม้าสีหมอก ม้าเช็กเกอร์ และม้ากัณฐกะ

1.2.2 ด้านคุณสมบัติ มักเป็นม้าที่มีกำลังมาก วิ่งได้รวดเร็ว
 และไกลกว่าม้าธรรมดาหลายเท่า วิ่งขึ้นเขาหรือข้ามน้ำเหมือนกับเดินบนที่ราบ
 สามารถหยั่งรู้เหตุการณ์ด้วยญาณพิเศษ อยู่ในอำนาจของเวทมนต์คาถา มีความจงรัก
 รักดีต่อเจ้าของ เป็นม้าแสนรู้ กล่าวคือ สามารถฟังภาษามนุษย์รู้เรื่อง อีกทั้งสามารถ
 ใช้อวัยวะของร่างกายเป็นอาวุธช่วยเจ้าของรบกับฝ่ายศัตรูได้

2. รูปร่างลักษณะ

ม้าในวรรณคดีไทยที่นำมาศึกษามี 2 จำพวก คือ ม้าที่สร้างจาก
 จินตนาการ และม้าที่มีลักษณะสมจริง ฉะนั้นม้าเหล่านี้จึงมีรูปร่างลักษณะแตกต่างกัน
 ดังนี้

2.1 ม้าที่สร้างขึ้นจากจินตนาการ จะมีรูปร่างลักษณะแปลก
 พิสดารไปจากม้าทั่ว ๆ ไป ได้แก่ ม้านิลมังกร ม้ามณีกาก ม้านิลพาหุ และม้า
 อนันตสิงหาสน์

2.2 ม้าที่มีลักษณะสมจริง ส่วนใหญ่จะมีรูปร่างลักษณะคล้ายม้า
 ทั่ว ๆ ไป แต่มีความสามารถมากกว่าม้าธรรมดา ได้แก่ ม้าสีหมอก ม้าเช็กเกอร์
 และม้ากัณฐกะ

ม้าที่ศึกษาส่วนใหญ่มีรูปร่างลักษณะที่คล้ายกัน คือ มีร่างสูงใหญ่
 กำลังมาก คล่องแคล่วว่องไวเป็นพิเศษ แสนรู้ และจงรักภักดีต่อเจ้าของ

3. บทบาทพิเศษ

จากการศึกษาพบว่า ม้าในวรรณคดีไทยมีบทบาทพิเศษคือ สามารถ
 แสดงพฤติกรรมหรือการกระทำที่นอกเหนือหน้าที่ม้าทั่ว ๆ ไปได้ ดังนี้

3.1 เป็นม้าที่อยู่ในอำนาจของเวทมนต์คาถา ทำให้สามารถแสดงบทบาทพิเศษได้ ได้แก่ ม้าสีหมอก ม้านิลมังกร

3.2 เป็นม้าที่ช่วยเจ้าของสู้รบกับฝ่ายศัตรูได้ ได้แก่ ม้าสีหมอก ม้านิลมังกร ม้ามณีภาค และม้านิลพายุ

3.3 เป็นม้าแสนรู้ ได้แก่ ม้าสีหมอก ม้านิลมังกร และม้ามณีภาค

3.4 สามารถหยั่งรู้เหตุการณ์ด้วยญาณพิเศษได้ ได้แก่ ม้ามณีภาค ม้ากัณฐกะ

3.5 เป็นม้าที่มีความรัก ความซื่อสัตย์ และความจงรักภักดีต่อเจ้าของ ได้แก่ ม้าทุกตัวที่นำมาศึกษา

3.6 เป็นม้าที่มีฤทธิ์พิเศษ คือ สามารถเหาะได้ ได้แก่ ม้ามณีภาค และม้าอนันตสิงหาสน์ สามารถเหาะและดำดินได้ ได้แก่ ม้าอนันตสิงหาสน์ สามารถวิ่งได้ทั้งบนบกและบนน้ำ ได้แก่ ม้านิลมังกร

3.7 เป็นม้าที่มีความสามารถพิเศษ คือ สามารถวิ่งขึ้นเขาหรือข้ามน้ำเหมือนกับเดินบนที่ราบ ได้แก่ ม้าเช็กเฮาว์ สามารถวิ่งได้เร็วและไกลกว่าม้าธรรมดาหลายเท่า ได้แก่ ม้าสีหมอก ม้าเช็กเฮาว์ และม้ากัณฐกะ

การที่กวีกำหนดให้ม้าในวรรณคดีดังกล่าวสามารถแสดงบทบาทพิเศษได้เช่นนี้ ผู้ศึกษาคิดว่านอกจากจะเป็นกลวิธีในการนำเสนอ เพื่อให้ผู้อ่านสนใจเนื้อเรื่องแล้ว ประเด็นสำคัญที่กวีต้องการเน้นให้ผู้อ่านตระหนักถึงก็คือ ต้องการให้เห็นบทบาทพิเศษของม้าที่มีชีวิตจิตใจในลักษณะบุคคลาธิฐาน มีความรู้สึกนึกคิด ความรัก ความซื่อสัตย์ และความจงรักภักดีต่อเจ้าของ การที่กวีสร้างม้าอย่างนี้ เพื่อให้เป็นสัญลักษณ์ของความดี ม้าเหล่านี้จะอยู่กับตัวเอกหรือตัวประกอบที่มีคุณธรรมเท่านั้น ดังเช่น ม้าเช็กเฮาว์ถึงแม้จะเคยอยู่กับลิโป้มาก่อน แต่มันก็ไม่ฝังใจเหมือนอย่างที่อยู่กับกวนอูซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นเทพเจ้าแห่งความซื่อสัตย์ ม้าเช็กเฮาว์ถึงกับยอมตายเมื่อกวนอูตาย

4. อิทธิพลต่อวรรณกรรมและวิถีชีวิตในสังคมไทย

จากบทบาทพิเศษของม้าในวรรณคดีไทยที่กวีสร้างขึ้นมาเทียบเท่ากับ

ตัวละครที่เป็นมนุษย์ เป็นอิทธิพลที่ทำให้กวีหรือศิลปินรุ่นหลังเกิดความประทับใจและเป็นแรงบันดาลใจ จนนำเอาคุณลักษณะและบทบาทของม้าเหล่านี้มาสร้างไว้ในงานของตนเอง ทั้งในด้านวรรณกรรมและศิลปกรรม ตลอดจนก่อให้เกิดความรู้ ความคิด และความเชื่อเรื่องม้าในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยซึ่งรับมาจากวรรณคดีนั่นเอง

จากการศึกษาพบว่า ม้าแต่ละตัวในวรรณคดีไทยมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมและวิถีชีวิตในสังคมไทยมากน้อยแตกต่างกันไป กล่าวคือ ม้าบางตัวเพียงแต่บอกว่า "มีเขี้ยวเป็นเพชร เกล็ดเป็นนิล ลันเป็นยาน ถึงเอาชวานพันฟาดไม่ขาดรอน" ผู้อ่านก็รู้ได้ทันทีว่าเป็นม้า นิลมังกร หรือกล่าวว่า "ม้าพันธุ์ ม้าหมื่นเส้น หรือเจ้ากระต่ายแดง" ผู้เคยอ่านเรื่องสามก๊กก็รู้ทันทีว่าเป็นม้า เช็กเฮา หรือถ้าเห็นภาพชายนักรบไทยขี่ม้าขาว ผู้ที่เคยอ่านเรื่องขุนช้างขุนแผนก็จะรู้ได้ทันทีว่าม้านั้นคือ ม้าสีหมอก หรือผู้ที่ เป็นพุทธศาสนิกชนก็จะรู้ว่าม้าที่เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกสู่มหาภิเนษกรรมก็คือ ม้ากัณฐกะ หรือผู้ที่เคยอ่านเรื่องสุธนคำฉันท์ก็จะรู้ทันทีว่า ม้าที่มีดวงตางามดังกุดหลุ่ทำด้วยแก้วมณี สามารถฟัง พูด และแสดงความรู้สึกนึกคิดอย่างมนุษย์ได้คือ ม้ามณีภาค และผู้ที่เคยศึกษาเรื่องรามเกียรติ์ก็จะรู้ว่า ม้าที่วิรุณจำบังกำบังตนและม้าขณะออกรบแต่ถูกศรพรหมมาศตร์ของพระรามตายคือ ม้านิลพาหุ และม้าของนนทวิกที่สามารรถเหาะและดำดินได้ด้วยก็คือ ม้าอนันตสิงหาสน์ โดยเฉพาะม้านิลพาหุและม้าอนันตสิงหาสน์นั้น นับว่ามีอิทธิพลต่อวรรณกรรมและวิถีชีวิตในสังคมไทยน้อยกว่าม้าสีหมอก ม้านิลพาหุ ม้าเช็กเฮา ม้ามณีภาค และม้ากัณฐกะ ทั้งนี้เพราะม้านิลพาหุและม้าอนันตสิงหาสน์ ปรากฏประวัติความเป็นมา รูปร่างลักษณะ และบทบาทพิเศษในเนื้อเรื่องน้อยนั่นเอง

กล่าวโดยสรุปแล้ว การศึกษา "บทบาทพิเศษของม้าในวรรณคดีไทย" นั้น นอกจากจะทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา รูปร่างลักษณะ บทบาทพิเศษ และอิทธิพลของม้าในวรรณคดีไทยแล้ว เรายังได้ทราบและเห็นภาพสะท้อนเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนไทยในสังคมยุคสมัยนั้นด้วย

ข้อเสนอแนะ

วรรณคดีไทยเป็นมรดกอันล้ำค่าของคนไทย การศึกษาวรรณคดีจึงเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์และเผยแพร่ให้คนไทยและต่างประเทศได้รู้และเข้าใจถึงคุณค่าแห่งความเป็นไทยที่มีมาในอดีตให้แพร่หลายยิ่งขึ้น อันจะเป็นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตร่วมกันอย่างสันติสุขในปัจจุบันและอนาคตต่อไป การศึกษาบทบาทพิเศษของม้าในวรรณคดีไทย ก็เป็นเพียงแง่มุมหรือประเด็นหนึ่งในการศึกษาวรรณคดีไทยซึ่งมีอยู่หลายเรื่องหลายประเด็นที่น่าสนใจศึกษา เช่น

1. ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทพิเศษของม้าในวรรณคดีไทยกับม้าในวรรณคดีต่างประเทศ
2. ศึกษาบทบาทพิเศษของสัตว์อื่น ๆ ในวรรณคดี